

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ НА СІЛЬСЬКОМУ СПОЖИВЧОМУ РИНКУ

О. М. ЗІНЧЕНКО, кандидат економічних наук
(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. *Мета статті* полягає в дослідженні теоретичних положень і практичних рекомендації щодо методики оцінки ефективності функціонування підприємств роздрібно торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку. **Методика дослідження.** *Вирішення поставлених у статті завдань* здійснено за допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення, діалектичного підходу; економіко-математичного моделювання – для визначення ступеня важливості чинників ефективності функціонування підприємств роздрібно торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку; експертних оцінок – для визначення інтегрального коефіцієнта економічної та соціальної ефективності; графічних – для відображення структурно-динамічних зрушень окремих економічних процесів та обґрунтування висновків. **Результати.** *У статті обґрунтовано теоретичні положення й розроблено практичні рекомендації щодо оцінки та підвищення ефективності функціонування підприємств роздрібно торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку. Практична значущість результатів дослідження.* Запропоновано методичні засади оцінки ефективності функціонування підприємств роздрібно торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку на основі комплексу взаємопов'язаних показників, які відповідають вимогам системного та критеріального підходів і побудовані на діючій звітності, що дозволяє оцінювати економічний і соціальний аспекти ефективності.

Ключові слова: ефект (результат), ефективність, торговельне підприємство, роздрібно торгівля, споживча кооперація, сільський споживчий ринок.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями.

Глибокі трансформації вітчизняної економіки докорінно змінили за останні роки середовище функціонування господарських систем, соціальних організацій, у тому числі підприємств та організацій споживчої кооперації.

Серйозне занепокоєння викликає той факт, що у структурі каналів реалізації товарів у сільській місцевості зменшується роль споживчої кооперації. Тенденція розвитку споживчої кооперації за останні роки показує, що система поступово витісняється із сільського ринку. Маючи достатній економічний потенціал, вона не забезпечує ефективне функціонування торгівлі на сільському споживчому

ринку, не відповідає повною мірою реальним можливостям вирішення соціально-економічних перетворень на селі. Отже, питання оцінки та забезпечення ефективного функціонування роздрібно торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку в сучасних умовах господарювання, формування роздрібно мережі нового типу з урахуванням сільського розселення, ринкових процесів, конкурентного середовища, товарної політики, соціального стану села, проблеми активізації торговельних процесів у сільській місцевості потребують глибшого й подальшого науково-методичного обґрунтування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні основи функціонування роздрібно торгівлі в багатьох аспек-

тах розглядали радянські вчені М. Байдаков, І. Барчук, В. Бурмістров, П. Гончаров, П. Гетьман, Б. Гоголь, В. Іваницький та інші, але з позицій планово-функціональної, монополістичної торгівлі. Сучасні вітчизняні дослідження В. Андрійчука, В. Апопія, Р. Абдуліна, І. Бланка, Я. Гончарука, Г. Губерної, Н. Кондратьєва, І. Королькова, А. Левіна, В. Марцина, В. Матусевича, А. Орлова, Б. Соловйова, Н. Ушакової присвячені, головним чином, дослідженню роздрібно торгівлі як галузі, її структурних трансформацій і соціально-економічних проблем її функціонування й мало торкаються роздрібно торговельної мережі на сільському споживчому ринку.

Основні положення теорії ефективності й управління ефективністю торгівлі відображені в наукових працях А. Амбарцумова, М. Байдакова, В. Жигалова, О. Задорожної, В. Камасєва, М. Коневої, В. Кулішова, В. Нордхауса, В. Парето, В. Петті, Д. Рікардо, А. Садекова, П. Самуельсона, Ф. Стерлигова, П. Хейне та Н. Ушакової. Теоретичні та прикладні основи особливостей функціонування підприємств системи споживчої кооперації досліджено у працях І. Абдукарімова, М. Алімана, В. Апопія, С. Бабенка, В. Гончаренка, І. Маркіної та

ін. Однак питання оцінки ефективності функціонування підприємств роздрібно торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку залишаються дискусійними.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є розробка теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо оцінки та підвищення ефективності функціонування підприємств роздрібно торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Система виміру ефективності функціонування підприємств роздрібно торгівлі – складна й багатогранна проблема, тому що вона відображає, з одного боку, рівень досягнення її інтересів і цілей, а з іншого – її внесок у досягнення цілей соціальної системи більш високого рівня, яка визначає для підприємств цілі, що впливають з її потреб. В основу оцінки ефективності функціонування підприємств роздрібно торгівлі на сільському споживчому ринку покладено принципи визначення критеріїв. Запропоновано використовувати сім основних принципів, які відображені на рис. 1.

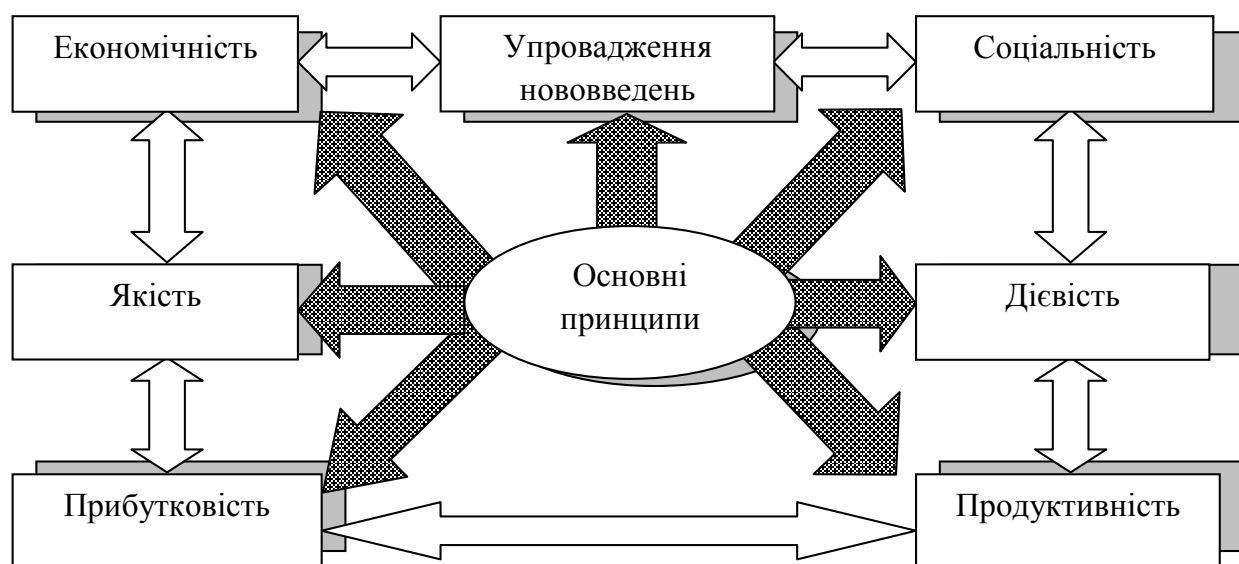

Рис. 1. Основні принципи визначення критеріїв ефективності функціонування підприємств роздрібно торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку [розроблено автором на основі 2–4; 7]

Усі принципи взаємопов'язані, діють комплексно. Їх використання спрямовано на досягнення кінцевої мети сільської торгівлі

– найбільш повне задоволення потреб сільського населення в товарах.

Економічний аспект передбачає розгляд

функціонування підприємств роздрібно торгівлі на сільському споживчому ринку в напрямку економічної віддачі ресурсів, що вкладені в цю сферу. Критерієм економічної ефективності функціонування підприємств роздрібно торгівлі на сільському споживчому ринку є забезпечення отримання максимального прибутку за заданого рівня витрат. Чинниками виступають ефективність товарообороту, витрат обігу та використання ресурсів.

Соціальний аспект виражає вплив роздрібно торгівлі на сільському споживчому ринку на найважливіші сторони рівня життя, задоволення потреб сільського населення. Критерій соціальної ефективності функціонування підприємств роздрібно торгівлі на сільському споживчому ринку – забезпечення задоволеності пайовиків і споживачів у якісних товарах та послугах у разі зменшення витрат часу на їх придбання або отримання. До чинників соціальної ефективності слід зарахувати економію вільного часу, якість торговельного обслуговування, ступінь задоволеності потреб працівників, пайовиків та населення.

Вимірювання економічної ефективності без урахування її соціального компонента буде неповним. Аналіз відмінності між економічною і соціальною ефективністю функціонування підприємств роздрібно торгівлі на сільському споживчому ринку має важливе значення для наукового дослідження. Зростання економічної ефективності обумовлює зростання соціальної ефективності й навпаки. Наявність прямих і зворотних зв'язків між економічним і соціальним аспектами ефективності призводить до того, що неминуче складається певна відповідність між темпами їх зростання, відбувається їх оптимізація, що гарантує високу якість торговельного обслуговування сільського населення і якнайповніше задоволення їх платоспроможного попиту на товари й послуги.

Однією з умов ефективного функціонування економіки є максимальна відповідальність підприємств за результати своєї діяльності (як позитивні, так і негативні). Ця умова відображена у відомому принципі «інтерналізація екстерналій». Це означає, що максимальна кількість спричинених під-

приємством зовнішніх ефектів – екстерналій – повинна бути переведена у внутрішні показники підприємства (витрати, доходи) – інтерналії [2].

В економічній літературі висловлюються різні думки з питання, які показники точніше характеризують частини ефекту, витрат і їх співвідношень. Однією із причин такого положення є, з одного боку, відсутність єдності поглядів в економістів на торгівлю як галузь сфери матеріального виробництва, з іншої — положення про те, що її основна функція — це обслуговування населення.

Така проблемна ситуація є однією з основних причин відсутності загальноприйнятих для торгівлі показників ефективності. При цьому нерідко пропонується вимірювати ефективність одним або декількома показниками, узагальнюючими й частковими.

Отже, нині в роздрібній торгівлі на сільському споживчому ринку немає єдиної системи оцінки показників ефективності її діяльності, що відповідає науковим вимогам системного підходу, забезпечує однозначність вимірювання ефективності, доступної для практичних працівників і побудованої на звітності, що реально діє.

Усе це зумовлює, особливо для цілей управління, необхідність подальшого вдосконалення вживаних сьогодні показників оцінки ефективності функціонування підприємств роздрібно торгівлі на сільському споживчому ринку.

Доцільно виділити узагальнюючі, часткові та техніко-економічні показники ефекту й ефективності, дослідити економічну та соціальну ефективність. Необхідно врахувати особливості організаційних рівнів управління роздрібною торгівлею на сільському споживчому ринку, для яких визначаються показники; використовувати у взаємозв'язку ресурсний і витратний методи побудови показників економічної ефективності; досягти максимально можливої інформаційної забезпеченості показників ефективності, головним чином, на основі статистичної і бухгалтерської звітності, що діє.

Виділено показники ефекту та ефективності функціонування підприємств роздрібно торгівлі на сільському споживчому ринку. Показники економічного ефекту відображені в табл. 1.

Таблиця 1

**Показники економічного ефекту функціонування підприємств роздрібною торгівлі
споживчої кооперації на сільському споживчому ринку**

Показники економічного ефекту	
Узагальнюючі	Товарооборот, тис. грн (O)
	Частка ринку, %
	Прибуток, тис. грн (Π)
	Зміна асортименту продукції, тис. грн
Часткові	Товарооборот на душу сільського населення, тис. грн ($O_{нас}$): $O_{нас} = O / \mathcal{C}_{нас},$ де $\mathcal{C}_{нас}$ – чисельність сільського населення, осіб
	Товарооборот на одного пайовика, тис. грн ($O_{пайов}$): $O_{пайов} = O / \mathcal{C}_{пайов},$ де $\mathcal{C}_{пайов}$ – чисельність пайовиків, осіб
	Товарооборот (прибуток) на один магазин, тис. грн ($O(\Pi)_{1,маг}$): $O(\Pi)_{1,маг} = O(\Pi) / K_{маг},$ де $K_{маг}$ – кількість магазинів, од.
	Товарооборот (прибуток) на одиницю торговельної площі, тис. грн ($O(\Pi)_{1,м^2}$): $O(\Pi)_{1,м^2} = O(\Pi) / S,$ де S – розмір торговельної площі ($м^2$)
	Товарооборот (прибуток) на одну грошову одиницю фонду заробітної плати, грн ($O(\Pi)_{\Phi ОП}$): $O(\Pi)_{\Phi ОП} = \Phi ОП,$ де $\Phi ОП$ – сума фонду оплати праці працівників, тис. грн
	Частка продажу товарів пайовикам у товарообороті торговельної мережі, % ($ПВ_{Op}$): $ПВ_{Op} = O_{п} / O \times 100,$ де $O_{п}$ – продаж товарів пайовикам споживчої кооперації, тис. грн

До показників економічного ефекту функціонування підприємств роздрібною торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку нами віднесені узагальнюючі показники, які відображають загальний отриманий ефект і часткові показники.

Під час формування системи показників ефективності функціонування підприємств роздрібною торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку використаний системний підхід для утворення взаємопов'язаних показників. Показники ефективності функціонування підприємств роздрібною торгівлі необхідно розрізнити

за рівнями й чинниками: узагальнюючі, що відповідають критерію ефективності та одночасно відображають соціальні обмеження; часткові, що характеризують ефективність використання окремих видів ресурсів і витрат; техніко-економічні (різні коефіцієнти та специфічні показники). Кожна з перелічених груп охоплює певну кількість показників, що характеризують загальну ефективність діяльності підприємства або ефективність використання окремих видів ресурсів. Їх сукупність забезпечує кількісний зв'язок динаміки даних показників зі зміною узагальнюючого показника.

Система показників оцінки ефективності роздрібно́ї торгівлі на сільському споживчому ринку повинна відповідати вимогам, що відображені на рис. 2.

Розробка нових та вдосконалення існуючих показників оцінки ефективності функціонування підприємств роздрібно́ї торгівлі на сільському споживчому ринку повинні базуватися на загальноприйнятій методології. У той же час необхідно повною мірою зважати на специфіку торгівлі, її місце в економіці. Ураховуючи відтворювальну роль торгівлі, її

ефективність необхідно обчислювати з урахуванням використання всіх наявних у галузі ресурсів у взаємозв'язку з поточними витратами — витратами обігу. Варто зазначити, що в торгівлі здійснюються окремі операції, які продовжують процес виробництва, сприяють збільшенню споживчої вартості або її збереженню. Крім того, предмети праці споживаються і за суто торговельних операцій. У торгівлі необхідно використовувати показники, які характеризують рівень якості торговельного обслуговування споживачів.

Рис. 2. Вимоги до формування системи показників оцінки ефективності функціонування підприємств роздрібно́ї торгівлі споживчої кооперації в сільській місцевості [розроблено автором на основі 1, 6, 7]

Оцінку ефективності функціонування підприємств роздрібно́ї торгівлі на сільському споживчому ринку слід здійснювати в декілька етапів, які включають у себе: перевірку досто-

вірності показників; забезпечення зіставності показників; зіставлення встановленого на попередньому етапі відхилення із критеріальною вимогою; формулювання висновку про чинни-

ки й резерви підвищення ефективності.

Для узагальненої оцінки ефективності функціонування підприємств роздрібно торгівлі споживчої кооперації на сільському спо-

живчому ринку запропоновано використовувати інтегральний показник економічної ефективності, який охоплює ефективність використання ресурсів та витрат (табл. 2).

Таблиця 2

Узагальнюючі критеріальні показники економічної ефективності функціонування підприємств роздрібно торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку

Показники		
ефективність використання ресурсів	ефективність витрат обігу	ефективність товарообороту
<p>Ресурсовіддача, грн (P_B):</p> $P_B = \frac{O}{(OF + OK + FOI)}$ <p>де OF – середньорічна вартість основних фондів, тис. грн; OK – середньорічна вартість оборотних коштів, тис. грн; FOI – фонд оплати праці, тис. грн.</p> <p>Рентабельність ресурсів, грн (P_P):</p> $P_P = \frac{ЧП}{(OF + OK + FOI)}$	<p>Витратовіддача, грн (B_B):</p> $B_B = \frac{O}{BO}$ <p>де O – обсяг роздрібного товарообороту, тис. грн; BO – сума витрат обігу, тис. грн.</p> <p>Витратомісткість, грн (B_M):</p> $B_M = \frac{BO}{O}$ <p>Рентабельність поточних витрат, грн (P_{BO}):</p> $P_{BO} = \frac{ЧП}{BO}$ <p>де $ЧП$ – чистий прибуток, тис. грн; BO – поточні витрати, тис. грн</p>	<p>Рентабельність товарообороту, грн (P_O):</p> $P_O = \frac{ЧП}{O}$ <p>Товарооборот на одиницю (грн) пайових внесків, грн ($O_{пв}$):</p> $O_{пв} = \frac{O}{П_B}$ <p>де $П_B$ – сума пайових внесків членів споживчих товариств, тис. грн</p>
<p>Інтегральний показник економічної ефективності (E_{Ei}):</p> $E_{Ei} = \sqrt[3]{I_{PB} I_{P_{BO}} I_{P_O}}$ <p>де I_{PB} – індекс зміни ресурсовіддачі; $I_{P_{BO}}$ – індекс зміни рентабельності витрат обігу; I_{P_O} – індекс зміни рентабельності товарообороту</p>		

Ефективність функціонування підприємств роздрібно торгівлі на сільському споживчому ринку визначається порівнянням результатів діяльності галузі з об'ємом ресурсів або витрат обігу. У зв'язку з цим повинні застосовуватися одночасно два типи узагальнюючих показників: ресурсний і витратний.

Ресурсний тип показників характеризує ефективність використання ресурсів підприємства за відповідний період, тобто величину

ефекту (товарообороту, прибутку), отриманого на одиницю ресурсів, – ресурсовіддачу; його зворотна величина – ресурсоємність, тобто величина ресурсів на одиницю отриманого ефекту.

Витратний тип показника характеризує ефективність витрат обігу, тобто величину ефекту, отриманого на одиницю витрат обігу, – витратовіддачу. Його обернена величина – витратоємність, тобто величина витрачених засо-

бів на одиницю отриманого ефекту.

Інтегральний підхід до оцінки ефективності функціонування підприємств роздрібною торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку ґрунтується на побудові синтетичного (інтегрального) показника, який охоплює декілька часткових показників ефективності.

Інтегральний підхід з'явився як один із варіантів подолання головного недоліку переважної більшості показників ефективності – неспроможності відобразити багатогранну ефективність загалом. Він є спробою оцінити ефективність за допомогою синтетичних (узагальнюючих) показників, що охоплюють декілька найважливіших аспектів діяльності конкретної організації [5].

Часткові показники ефективності використання окремих видів ресурсів (живої праці, основних фондів, оборотних фондів) характе-

ризують рівень, динаміку ефективності використання кожного виду ресурсів (витрат) окремо та в їх взаємозв'язку (табл. 3).

Завдання полягає в тому, щоб правильно та своєчасно вимірювати й оцінювати ефективність використання ресурсів, виробити надійний механізм управління цим процесом. Під ресурсними показниками ефективності функціонування підприємств роздрібною торгівлі на сільському споживчому ринку розуміється відношення ефекту (результату) діяльності підприємства до суми ресурсів, що забезпечують цей результат. Разом із перерахованими, під час оцінки економічної ефективності функціонування підприємств роздрібною торгівлі на сільському споживчому ринку, слід аналізувати показники, що характеризують соціальну ефективність функціонування підприємств роздрібною торгівлі споживчої кооперації.

Таблиця 3

Часткові та техніко-економічні показники ефективності функціонування підприємств роздрібною торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку

Часткові показники ефективності		
Ефективність використання живої праці	Ефективність використання основних фондів	Ефективність використання оборотних коштів
Продуктивність (трудоємність) працівника торгівлі (продавця)	Фондовіддача. Фондозабезпеченість. Рентабельність основних фондів	Коефіцієнт оборотності оборотних коштів. Середня тривалість обороту оборотних коштів за певний період. Рентабельність оборотних коштів
Техніко-економічні показники		
Витрати із заробітної плати	Середня торговельна площа на одне підприємство. Індекс зміни кількості торговельних підприємств. Індекс зміни торговельної площі. Індекс зміни середньої торговельної площі на одне торговельне підприємство. Інтегральний техніко-економічний показник ефективності	Коефіцієнт оборотності оборотних коштів у товарних запасах. Тривалість одного обороту оборотних коштів у товарних запасах

Вони пов'язані з багатьма складовими частинами, що характеризують культуру обслуговування сільського населення: асортиментом товарів, який пропонується населенню в роздрібних торгових підприємствах; рівнем задоволення попиту населення; використанням прогресивних форм і методів обслугову-

вання та на цій основі економією часу, який населення витрачає на здійснення покупок; забезпеченістю торговельною мережею.

З метою узагальнення оцінки соціальної ефективності функціонування підприємств роздрібною торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку пропонується-

ся використовувати інтегральний показник соціальної ефективності, який урахує такі показники, як відсоток охоплення роздрібним товарооборот реальних наявних дохо-

дів населення, роздрібний товарооборот на одного сільського жителя та питому вагу продажу товарів у магазинах самообслуговування (табл. 4).

Таблиця 4

Узагальнюючі показники соціальної ефективності функціонування підприємств роздрібною торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку

Узагальнюючі показники соціальної ефективності функціонування підприємств роздрібною торгівлі споживчої кооперації на сільському споживчому ринку			
Якість торговельного обслуговування	Ступінь задоволеності потреб сільського населення	Ступінь задоволення потреб пайовиків	Економія вільного часу населення
Асортимент товарів, який пропонується населенню. Коефіцієнт рівномірності виконання плану товарообороту за асортиментом. Коефіцієнт ритмічності виконання плану товарообороту	Відсоток охоплення роздрібним товарооборотом купівельних фондів населення. Забезпеченість населення торговельною мережею на одну тисячу жителів. Забезпеченість населення торговельною площею	Забезпеченість пайовиків торговельною мережею. Забезпеченість пайовиків торговельною площею	Питома вага продажу товарів у магазинах самообслуговування
Інтегральний показник соціальної ефективності (E_{Ci}):			
$E_{Ci} = \sqrt[3]{I_{O_{PD}} I_{O_H} I_{ПВ_{c/o}}}$			
де $I_{O_{PD}}$ – індекс зміни охоплення реальних наявних доходів населення роздрібним товарооборотом;			
I_{O_H} – індекс зміни роздрібною товарообороту на одну особу сільського населення;			
$I_{ПВ_{c/o}}$ – індекс зміни питомої ваги продажу товарів у магазинах самообслуговування			

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Отже, показники економічної ефективності є найважливішими інструментами реалізації економічної політики на рівні підприємств, регіонів, національної економіки. На рівні підприємств вони є ключовим засобом обґрунтування управлінських рішень з організації інвестиційної діяльності, оптимізації витрати ресурсів, удосконалення цінової політики. Варто зазначити, що у практиці діяльності торговельного підприємства, особливо на сільському споживчому ринку, розрахунок деяких показників ефективності унеможливлений із низки причин, серед яких основною є недосконалість статистичної та внутрішньої звітності. Ураховуючи вищеведене, у розрахунку ефективності роздрібною торгівлі на сільському споживчому ринку будуть використані не всі показники, що характеризують ефективність роботи торговельного підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпарточний М. Г. Обґрунтування механізмів забезпечення ефективного розвитку торговельних підприємств України : монографія / М. Г. Безпарточний. – Полтава : ПП «Видавництво Арта», 2015. – 280 с.
2. Белей О. І. Методика ефективного управління торговельним підприємством / О. І. Белей // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. – 2007. – Вип. 26. – С. 270–279.
3. Оцінка ефективності господарської діяльності підприємств роздрібною торгівлі : монографія / Н. О. Власова, Т. С. Пічугіна, О. А. Круглова, Н. О. Гайдар. – Харків : Монограф, 2012. – 196 с.
4. Гросул В. А. Оцінка ефективності функці-

онування підприємств торгівлі з позицій ключових стейкхолдерів : монографія / В. А. Гросул, Н. Е. Аванесова. – Харків : ХДУХТ, 2010. – 230 с.

5. Епифанов А. А. Потенциал инновационного развития предприятия / А. А. Епифанов, С. Н. Козьменко, Т. А. Васильева. – Сумы : Деловые перспективы, 2005. – 255 с.
6. Івченко Є. І. Формування системи показників оцінки ефективності діяльності підприємств роздрібною торгівлі: процесний підхід / Є. І. Івченко, Є. А. Карпенко // Культура народів Причорномор'я. – 2011. – № 215. – С. 58–62.
7. Куценко А. В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: монографія / А. В. Куценко. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – 205 с.

REFERENCES

1. Bezpartochnyi, M. H. (2015). *Obhruntuvannya mekhanizmiv zabezpechennia efektyvnoho rozvytku torhovelnykh pidpriumstv Ukrainy [Conceptual bases of effective development of Ukrainian trade enterprises estimation mechanism]*. Poltava: PP «Vydavnytstvo Arta» [in Ukrainian].
2. Belei, O. I. (2007). *Metodyka efektyvnoho upravlinnia torhovelnym pidpriumstvom [The method of effective management of a trading enterprise]*. *Visnyk Lvivskoi komertsii noi akademii. Seriya ekonomichna – Bulletin of Lviv Commercial Academy: collected papers*. A series Economical, (26), (pp. 270–279) [in Ukrainian].
3. Vlasova, N. O., Pichuhina, T. S., Kruhlova, O. A. & Haidar, N. O. (2012). *Otsinka efektyvnosti hospodarskoi diialnosti pidpriumstv rozdribnoi torhivli [Estimation of the efficiency of economic activity of retail enterprises]*. Kharkiv: Monohraf [in Ukrainian].
4. Hrosul, V. A. & Avanesova, N. E. (2010). *Otsinka efektyvnosti funktsionuvannia pidpriumstv torhivli z pozysyii kliuchovykh steikholderiv [An assessment of the trading enterprises operation efficiency from the standpoint of key stakeholders]*. Kharkiv: KhDUKht [in Ukrainian].
5. Epifanov, A. A., Koz'menko, S. N. & Vasil'eva T. A. (2005). *Potencial innovacionnogo razvitija predpriyatija [Potential of innovative development of the enterprise]*. Sumy: Delovye perspektivy [in Russian].
6. Ivchenko, Ye. I. & Karpenko, Ye. A. (2011). *Formuvannia systemy pokaznykiv otsinky efektyvnosti diialnosti pidpriumstv rozdribnoi torhivli: protsesnyi pidkhid [Formation of a system of indicators for evaluating the effectiveness of retail trade enterprises: a process approach]*. *Kultura narodov Prychernomoria*, 215, 58–62 [in Ukrainian].
7. Kutsenko, A. V. (2008). *Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizmi upravlinnia efektyvnosti diialnosti pidpriumstv spozhyvchoi kooperatsii Ukrainy [Organizational and economic mechanism for managing the efficiency of the activity of enterprises of consumer cooperatives in Ukraine]*. Poltava: RVV PUSKU [in Ukrainian].

Е. Н. Зинченко, кандидат экономических наук (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Методика оценки эффективности функционирования предприятий розничной торговли потребительской кооперации на сельском потребительском рынке.**

Аннотация. Цель статьи заключается в исследовании теоретических положений и практических рекомендации относительно методике оценки эффективности функционирования предприятий розничной торговли потребительской кооперации на сельском потребительском рынке. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью таких общенаучных и специальных методов исследования: анализа и синтеза, систематизации и обобщения, диалектического подхода; экономико-математического моделирования – для определения степени важности факторов эффективности функцио-

нирования предприятий розничной торговли потребительской кооперации на сельском потребительском рынке; экспертных оценок – для определения интегрального коэффициента экономической и социальной эффективности; графических – для отображения структурно-динамических сдвигов отдельных экономических процессов и обоснования выводов.

Результаты. В статье обоснованы теоретические положения и разработаны практические рекомендации по оценке и повышению эффективности функционирования предприятий розничной торговли потребительской кооперации на сельском потребительском рынке.

Практическое значение результатов исследования. Предложены методические основы оценки эффективности функционирования предприятий розничной торговли потребительской кооперации на сельском потребительском рынке на основе комплекса взаимосвязанных показателей, которые соответствуют требованиям системного и критериального подходов и построены на действующей отчетности, что позволяет оценивать экономический и социальный аспекты эффективности.

Ключевые слова: эффект (результат), эффективность, торговое предприятие, розничная торговля, потребительская кооперация, сельский потребительский рынок.

O. M. Zinchenko, Can. Econ. Sci. (Poltava University of Economics and Trade). Evaluation methodology of the efficiency of functioning the retail business enterprises of consumer co-operation at the rural consumer market.

Annotation. The purpose of the article is to study the theoretical provisions and practical recommendations on the evaluation methodology of the efficiency of functioning the retail business enterprises of consumer co-operation at the rural consumer market. **Methodology of research.** The objectives of the article implemented by using the following general and specific research methods: analysis and synthesis, systematization and generalization, dialectical approach; economic-mathematical modeling – to determine the degree of importance of the efficiency of the functioning of retail trade enterprises of consumer cooperatives in the rural consumer market factors; expert assessments – to determine the integral coefficient of economic and social efficiency; graphic – to display the structural and dynamic shifts of individual economic processes and justify the conclusions. **Findings.** The article substantiates theoretical propositions and develops practical recommendations for evaluating and improving the efficiency of retail trade enterprises of consumer cooperatives in the rural consumer market. **Practical value.** The methodical approaches to the estimation the efficiency of functioning the retail business enterprises of consumer co-operation at the rural consumer market is formulated. It is based on a set of interrelated indicators that corresponds to the system and criterial approaches and built on the current reporting and allow to assess the economic and social aspects of efficiency.

Keywords: effect (result), efficiency, retail trade enterprises, retail business, consumer co-operation, rural consumer market.